

Top tien participatietips aan de raad

Voor, tijdens, na het participatieproces

Een groot aantal betrokkenen gaf tips mee aan de raad. Medewerkers van de ambtelijke organisatie, college- en raadsleden, vertegenwoordigers van Stads-, Dorps- en Wijkraden en initiatiefnemers van de vier casussen die in het onderzoek werden uitgediept. De Rekenkamer stelde de volgende Top tien samen.

VOOR

- 1. Beantwoord de 'waarom-vraag':** waarom is inwonersparticipatie voor dit onderwerp noodzakelijk? Waarom willen we aansluiten bij dit inwonersinitiatief? Wat willen we ermee bereiken? Bedenk welke onderwerpen zich lenen voor participatie en wat het gaat toevoegen. Kies bewust. Denk na over mogelijke uitkomsten.
- 2. Stel het kader vast:** welke invloed hebben inwoners, wat is het niveau van participatie (de trede op de ladder, van informeren tot zelfsturing)? En hoe gaan we dus om met de inbreng? Maak per onderwerp duidelijk wat participatie is. Waarover gaat het? Wat is ieders rol en invloed? Wat gebeurt er met de uitkomsten? Doe een realistische toezegging. Bedenk vooraf hoe je omgaat met verschillende standpunten van stakeholders.
- 3. Bepaal je eigen rol:** in hoeverre nemen wij deel aan het proces, hoe staan wij in contact met inwoners? Hoe gaan we om met inwoners die anders in het proces zitten en raadsleden benaderen? Wees als raadslid bewust van je rol. Maak inzichtelijk wanneer de raad op welke manier betrokken is.
- 4. Maak afspraken over het interne samenspel:** hoe zien we de rolverdeling raad- college- ambtelijke organisatie? Bedenk dat het voor inwoners 'de gemeente' is, niet het college van B&W, de raad of de ambtelijke organisatie. Spreek bij de start van ieder participatietraject af wie wat wanneer beslist en aanlevert.
- 5. Maak afspraken over de communicatie:** hoe willen we op de hoogte blijven? Hoe willen we de opbrengst (tussentijds) voorgelegd krijgen? Wat doen wij met ontvangen signalen uit de samenleving? Zorg dat er veel meer contact is in het voortraject.

Aandachtspunten

- Hoe betrekken we de 'zwijgende massa' als tegenhanger van de 'usual suspect'?
- Met welke tools kunnen we de groep participanten diverser maken?

TJJDENS

- 6. Volg het proces:** waar zijn we benieuwd naar? Zijn de inwoners betrokken waar het om gaat? Houd de hoofdlijnen in de gaten obv een duidelijke tijdlijn: wat gaat wanneer gebeuren? Wees alert op tijdige, duidelijke, relevante procesinformatie. Toon betrokkenheid, luister mee, zonder inhoudelijke inmenging. Neem niet over.
- 7. Houd een vinger aan de pols:** zijn we als raad rolvast? Hoe verloopt het proces, de planning, de communicatie? Zorg dat het proces en de communicatie goed blijven lopen. Houd in de gaten wie welke belangen heeft. Weet op welke data je je baseert.
- 8. Agendeer de zaken die spelen,** bijvoorbeeld: hoe gaan we om met conflicterende belangen tussen inwoners en ondernemers? Hoe verhouden de participatieconclusies zich tot andere dossiers waarover we moeten besluiten? Bied gelegenheid om directer vragen te beantwoorden; geen/minder tussenschakels. Laat bijv. een Klankbordgroep voorzitter inspreken in de commissie. Dat kan onduidelijkheid wegnemen over uitkomsten van het participatieproces.

Aanvullend:

- Waardeer, stimuleer eigenaarschap. Verplaats je in de ander, luister.
- Beloon mensen voor hun tijd > working lunch/diner.
- Wees consequent en betrouwbaar

NA

- 9. Wees transparant over de besluitvorming:** hoe hebben we de inbreng, ideeën gewogen?
- 10. Evalueer en leer:** hebben we gedaan wat we beloofden? Hoe hebben betrokken inwoners het participatie-proces ervaren? Wat leren we hieruit voor volgende participatieprocessen?

Aanvullend:

Denk na over het participatieproces in de volgende fase. Stel opnieuw het kader vast.

Inspiratiebronnen

- Toolkit lokale driehoek van de Vereniging van Griffiers, de Vereniging van Gemeentesecretarissen, het Nederlands Genootschap van Burgemeesters en Democratie in Actie.
- Website Participatiewijzer van ProDemos.

SCHOUWEN-DUIVELAND DAT ZIJN WE SAMEN

Speciale uitgave van de Rekenkamer voor de gemeenteraad om het gesprek levend te houden over inwoners- en overheidsparticipatie

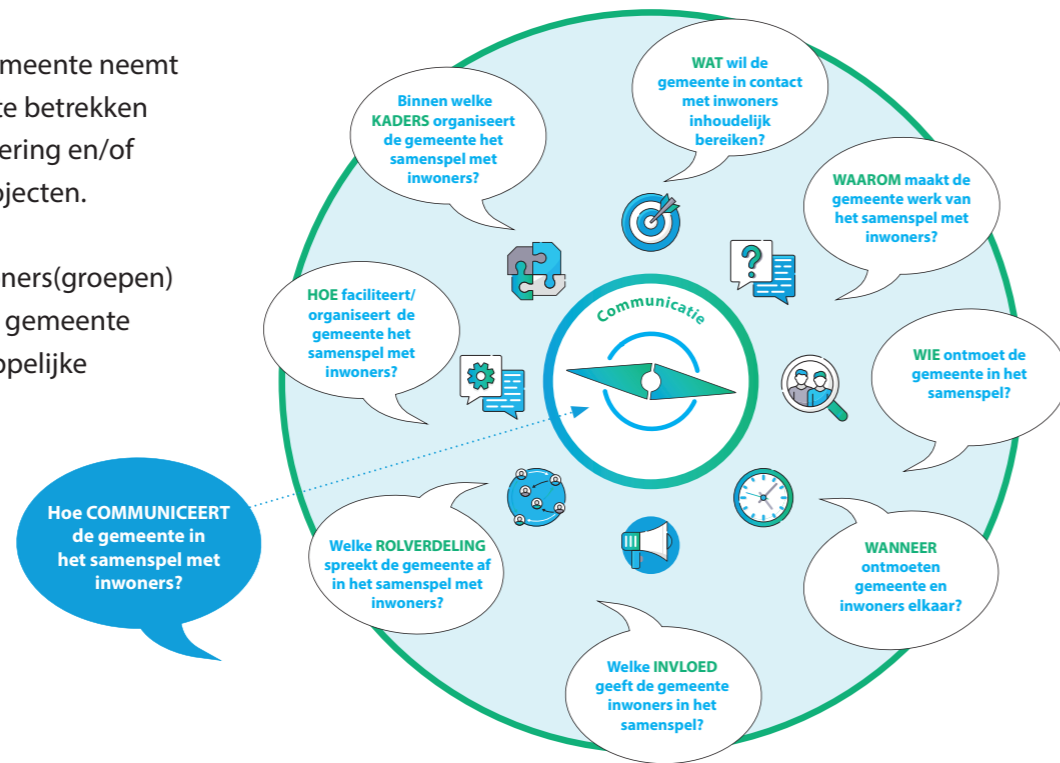
Deze uitgave vloeit voort uit het waarderend onderzoek in 2022 naar inwoners- en overheidsparticipatie. Met speciale aandacht voor de rol van de gemeenteraad. Met dit onderzoek beoogt de Rekenkamer om de raad een gedeelde kennisbasis te bieden en handvatten aan te reiken voor het toekomstige samenspel met inwoners.

Participatiekompas als gespreksinstrument

Het Participatiekompas is een hulpmiddel voor de raad om uitgangspunten te formuleren over de manier waarop zij in verbinding wil staan met de samenleving om belangen af te wegen en maatschappelijke opgaven te realiseren. En wat dat betekent voor het samenspel in de driehoek raad, college, ambtelijke organisatie.

Inwonersparticipatie: de gemeente neemt het initiatief om inwoners te betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en/of evaluatie van beleid en projecten.

Overheidsparticipatie: inwoners(groepen) nemen het initiatief om de gemeente te betrekken bij maatschappelijke vraagstukken.

Op de participatieladder

In het Raadsakkoord 2022-2026 spreekt de gemeenteraad de wens uit om de participatieladder in te zetten om voor iedere projectfase te bepalen hoe raad en burgers betrokken worden in het project. Dit overzicht kan behulpzaam zijn om te verdiepen op de vraag in het Participatiekompas over de INVLOED van inwoners in het samenspel.

	Participatieniveau	Beloofte	Instrumenten
(mee)beslissen	Zelfsturing, initiatief bij inwoner	Wij stellen u in staat om uw initiatief te realiseren	Uitdaagrecht, burgerinitiatief
co-produceren	Meebeslissen	Wij implementeren wat u beslist	Participatief begroten, burgerreferendum (bindend)
adviseren	Co-produceren / Samenwerken	Wij werken met u samen bij het ontwerpen en/of implementeren van bepaalde diensten en luisteren naar u als partner	Buurtpreventieteams, samenwerking op gebiedsniveau tussen burgers en verschillende instanties
raadplegen	Adviseren / betrekken	We geven u de gelegenheid met ons mee te denken en te praten en nemen uw advies mee in besluitvorming	Burgerpanels, adviesraden, burgerforums, buurt/wijkraden, G1000
informer	Raadplegen	We luisteren naar uw mening/feedback en zorgen en geven feedback over hoe input wordt verwerkt	Burgerpeilingen, tevredenheidsenquêtes, burgerreferendum (niet bindend)
	Informer	We houden u op de hoogte en u kunt vragen stellen	Bewonersavonden, informatiebijeenkomsten, informatieve apps

Rollen raadsleden in het participatieproces

Steeds is gewezen op de noodzaak om helder te zijn over de rolverdeling in participatieprocessen. Het betekent onder meer dat de rol van de gemeenteraad als eindbeslissers en volksvertegenwoordiger verduidelijkt moet worden in het hele traject. Dit overzicht kan behulpzaam zijn om te verdiepen op de vraag in het Participatiekompas over ROLVERDELING in het samenspel met inwoners.

Wat aan ieder participatieproces voorafgaat

Tijdens het onderzoek gaven gesprekspartners het volgende mee aan de raad.

1. Houding (mindset)

- Wil je als raad in gesprek over het niveau van participatie of proces? Laat je het los en wil je geïnformeerd worden, of wil je ook een rol? Waarover wil je in gesprek, over ieder onderwerp?
- Stel je open op en luister!!!
- Wees moedig. Geef de burger ruimte. Geef het bestuur (meer) ruimte. Geef ruimte aan het proces
- Blijf creatief denken
- Stuur niet te veel, wees terughoudend. Neem het niet over, toon wel betrokkenheid
- Voed elkaar op

"Luisteren is essentieel – op de hoogte zijn van wat er speelt in de samenleving. Niet overnemen, niet politiek maken."

"We geven het proces weg, maar wij zijn van de inhoud. Waar ontmoet je elkaar?"

3. Proces

- Overdenk of er voor de raad een technische rol kan zijn in een participatieproces
- Gebruik de dorps/wijkraden. Kom langs. Luister en leg uit vanuit de raad

"Straal uit dat participatie leuk is!"

2. Inhoud

- Gebruik de strategische visie als afwegingskader voor initiatieven. Neem die visie mee in het hele traject
- Kies voor een simpel participatiemodel
- Sta stil bij het PROCES en bij de INHOUD. Let op de verwachtingen over de inhoud
- Stel kaders vast voor het goed functioneren van dorps/stadsraad en hun ondersteuning en help hen met participatie

4. Organisatie

- Stel vast of de organisatie is toegerust op een participatieve samenleving
- Haal meer expertise in huis. Zorg voor voldoende budget voor procesbegeleiding gedurende het hele proces
- Zorg dat participeren leuk is voor alle betrokkenen

5. Communicatie en kennisdelen

- Leg jongeren uit wat de gemeente en participatie is
- Zorg voor goede contacten/communicatie met de interne organisatie, dat voorkomt misverstanden en/of dubbel werk
- Maak het concreet in makkelijke taal
- Deel meer kennis